

NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ

Nová radnice Kamenný portál s postavami lvů Brno

Mgr. Jana Severinová
Blížká 8
619 00 Brno
Tel: 777 577 760
E-mail: brno@slukas.cz
[http:// sLukas.cz](http://sLukas.cz)

Červen 2019

MAGISTRÁT MĚSTA BRNA
Odbor správy majetku
Došlo: 17 -07- 2019

Statutární město Brno
Doručeno: 17.07.2019
MMB/0299385/2019
listy: 1 přílohy:
druh: 11/sv:

I. Lokalizace památky

1. Okres: Brno - město
2. Obec: Brno
3. Adresa: Dominikánské nám. 1
4. Bližší určení místa popisem: areál bývalého dominikánského kláštera,
dnes Nová radnice, průchod z druhého nádvoří do
Husovy ulice
5. Název objektu: Nová radnice
6. Rejstříkové číslo v ÚSKP: 31585/7 – 80
7. Časové zařazení: 2 ¼ 18- stol.
8. Materiály: pískovec – architektura
vápenec – postavy lvů, kartuš, hlavice pilastrů

II. Údaje o akci

1. Vlastník: Město Brno
2. Investor: Město Brno
3. Poslední známé opravy: 80. léta 20. století, 2002, 2017 -dílčí oprava soklů
4. Termín prací: 2019
5. Předmět prací: celkové restaurování a instalace sítí proti ptactvu

III. Historické údaje

V prostoru předhradí předpokládaného břetislavského hradu na Petrově měla vzniknout (současně s hradem) rotunda (později kostel sv. Michala, doložený 1241), jejíž funkci pak převzal nový kostel na Petrově. Dominikány pozval do vznikajícího města Brna markrabě Přemysl v letech 1228-38 a dal jim darem starý kostel sv. Michala s okolními pozemky (dnešní 1. nádvoří Stavovského domu a prostor Dominikánská 2). Dominikáni nejprve upravovali a rozšiřovali kostel (dok. 1278) a r. 1248 přistoupili ke stavbě kláštera. Někdy ve 3. čtvrti 13. stol. začala stavba křížové chodby v typickém cistercko-burgundském tvarosloví. Nejprve bylo dokončeno západní rameno ambitu, zaklenuté raně gotickou klenbou. Obvodová zeď tohoto ramene se obracela k městské hradbě; dodnes dochovány střílny. Zeď s gotickými okny do rajskeho dvora je snad až z doby kolem 1370, kdy nahradila původní románská okna ambitu. Celá křížová chodba byla hotova kolem r. 1300, kromě západního ramene však byla zřejmě jen plochostropá. Při opravách r. 1902 a 1908 byly pod gotickou obezdívkou nalezeny zbytky románských oken a sloupků. Teprve v 2. pol. 14. stol. byla zaklenuta severní strana s monumentálním portálem do refektáře, v němž se již od konce 13. stol. občas konaly zemské sněmy a provinciální soudy (od 1348 zde pravidelně zasedal zemský soud a sněm a kostel měl tedy funkci sněmovního kostela), po jeho stranách dochována původní gotická okna z doby kolem 1370. Východní rameno se dochovalo jen zčásti, neboť do něj byla v 17. stol. vestavěna zákristie kostela. Jižní rameno vykazuje obdobné tvarosloví jako rameno severní, je však asi o sto let mladší. Celkově tedy byla křížová chodba dokončena do dnešního stavu, jenž ji řadí mezi nejceněnější středověké památky v Brně, až r. 1493.

Do r. 1350 byly postaveny obytné a hospodářské budovy kláštera v místech Dominikánské 2. Proti Dominikánské ulici byla zeď se vstupní branou. Starý kostel sv. Michala byl v letech 1315-20 zcela přestavěn na zřejmě síňové trojlodi se dvěma řadami arkád a dlouhým chórem. Exteriér presbytáře byl velmi bohatě členěn a v koutě mezi ním a trojlodím stála věž.

V poslední čtvrtině 15. století byl celek pozdně goticky obnoven. Úprava kostela byla dokončena r. 1486, kláštera r. 1493 (zaklenutím jižního ramene křížové chodby).

Potřeby stavovské reprezentace, které klášter sloužil již od konce 13. stol., vyvolaly v 16. stol. rozšíření areálu na severní straně, kde do r. 1586 vznikl zárodek pozdějšího Stavovského domu-soudnice, postavené nad severním ramenem křížové chodby a nad refektářem, který musel být zesílen a překlenut. Ze stavby, která byla dílem bratří Gabriů, se v původním stavu zachovalo renesanční schodiště na dnešním 1. nádvoří Stavovského domu. S renesanční výstavbou Stavovského domu ovšem nesouvisí 3 renesanční portály, které dnešní areál zdobí; byly sem druhotně přemístěny na přelomu 19. a 20. stol. ze zbořených domů ve městě. Portál v nádvoří kláštera pochází z domu Starobrněnská 14, portál z 2. do 1. nádvoří Stavovského domu z domu nám. Svobody 12, portál z Husovy třídy je z domu Radnická 9 (z r. 1589).

Stejně jako pro vývoj jiných klášterů ve městě, též pro dominikánský klášter znamenala zásadní předěl třicetiletá válka. Středověký klášterní kostel byl zpuštěn již za stavovského povstání r. 1619 a pozdější válečné akce jej proměnily v hromadu sutin. Základní kámen nového kostela byl položen r. 1655. Jan Křtitel Erna vybudoval kostel opačné orientace, k západu, který se monumentálním dvouvěžovým průčelím obrací do Rybného trhu. Nový kostel, postavený nákladem Dominika Ondřeje z Kounic a jeho matky Eleonory, byl vysvěcen r. 1679 a svými rozměry byl podstatně větší než kostel středověký; jeho závrh vnikl až do východního ramene křížové chodby. Kostel, k němuž byla po r. 1700 přistavěna kaple Božího hrobu, sloužil opět i jako kostel sněmovní a stavové v něm zřídili oratoř přístupnou přímo ze zasedací síně.

Současně se stavbou kostela byla nákladem hr. Lva Viléma z Kounic budována raně barokní novostavba kláštera, jehož hlavní, s kostelem rovnoběžné křídlo, završila stupňovitá bazilikální nástavba, jejíž eliptická okna osvětlovala střední chodbu v patře. Stavba raně barokního kláštera skončila r. 1675. V letech 1707-11

pak je
kříž

pak jeho areál vůči Dominikánské ulici uzavřel Domenico Martinelli konventním křídlem s knihovnou. Jeho dílem je též západní křídlo (Dominikánská 4).

Třetí součástí raně barokní výstavby areálu byla stavba Stavovského domu pro úřady královského tribunálu (Brno se r. 1641 stalo jediným hlavním městem Moravy), která navázala na renesanční soudnici. Pavel Wimperger a O. Erna přistavěli v letech 1659-66 k soudnici nový příčný trakt, souběžný se starým a oba spojili novou budovou obrácenou proti Špilberku a souběžnou s renesančním podloubím do Rybného trhu. Tuto budovu v letech 1690-02 přestavěl a rozšířil Mikuláš Stumbeck. Tak vzniklo na místě někdejší klášterní zahrady 1. nádvoří Stavovského domu s široce vyloženou střechou podepřenou masivními štukovými konzolami a akcentovanou plechovými chrliči. Nejstarší tribunální křídlo bylo upraveno v letech 1717-19. V té době prováděl Mořic Grimm architektonickou úpravu a rozšíření Stavovského domu, které mu dodalo výrazně monumentálního účinku. R. 1719 upravil křídlo mezi 1. a 2. nádvořím a v letech 1726-29 postavil na místě renesančního loubí dnešní čelní křídlo Stavovského domu s pokladnou, které dominuje celému náměstí. V letech 1732-33 pak zbarokizoval pův. renesanční sál zemského soudu a sněmu. V letech 1736-37 byla provedena architektonizace předpolí kostela, jehož terasa byla ozdobena galerií barokních plastik (viz dále). Ukončení stavebního vývoje Stavovského domu představovala v letech 1772-76 přístavba křídel uzavírajících 2. nádvoří. Výsledkem dvou barokních stavebních etap se stal slohově jednotný a výtvarně neobyčejně působivý soubor.

Období slávy a lesku skončilo za Josefa II., který r. 1784 klášter zrušil a úřady ze Stavovského domu přemístil do vyklizeného augustiniánského kláštera. Stavovský dům, někdejší sídlo zemské správy, se stal majetkem vojenské oděvní komise. Rovněž kostel měl být přeměněn na vojenské skladiště. Díky protestům měšťanů jej však Josef II. r. 1786 prohlásil za filiální kostel (sv. Petra a Pavla na Petrově) a byl při něm zřízen i seminář. Teprve r. 1869 město Stavovský dům s křížovou chodbou vykoupilo a r. 1903 získalo i zbytek areálu s klášterními budovami. R. 1905 pak klášter i kostel převzal řeholní řád redemptoristů - kongregace sv. Alfonse. Až v roce 1935 byl však celý areál adaptován podle citlivého projektu Josefa Poláška na sídlo

vrcholných orgánů městské zprávy; od té doby bývá nazýván Novou radnicí. Tuto funkci si tento intaktně dochovaný památkový areál zachovává dodnes (je sídlem Národního výboru města Brna a Obvodního národního výboru Brno I) a jeho integritu nenarušily ani úpravy v letech 1940-42, kdy byl dvůr kláštera do Dominikánské ulice zpřístupněn barokním portálem, přeneseným za zbořeného domu v Běhounské ulici, k němuž bylo zřízeno schodiště. Tehdy bylo též nově vydlážděno nádvoří. Na nejbližší léta je plánována dostavba proluky směrem k hotelu Internacional.

Kuča K., Památky Brna, Brno 1991, str. 43-46.

VI. Popis

Jedná se o barokní portál přenesený na Novou radnici z domu Náměstí Svobody 10 složený z jemnozrnného a hrubozrnného pískovce. Ostění portálu tvoří patky ve tvaru nájezdových kamenů, na které navazuje vertikální ostění se stlačeným obloukem průjezdu. Vnější linii vymezují nakoso komponované pilastry završené profilovanou římsou ve střední části konkávně vydutou s klenákem uprostřed.

Plochu vlysu zdobí páskový ornament s akanovým listem v nízkém reliéfu, ve středu je zavěšená kartuš s postavou Panny Marie s Ježíškem. Na stranách vrcholové římsy jsou umístěné postavy sedících lvů.

V. Stav

Materiál portálu byl v předrevolučních dobách zřejmě zpevňován akrylátovou disperzí. Zpevňovače na bázi organokřemičitanů použité při opravách po r. 2000 nemohly proto proniknout do hloubky kamene, zůstaly na povrchu a způsobily spolu s aplikovanou hydrofobizací nerovnoměrnou barevnost, zejména na plochách vlysu pod římsou s postavami lvů. Doplnky z předchozích oprav jsou lokálně uvolněné. Ostění ve spodní části jsou mechanicky poškozená. Horizontální plochy a sochy lvů

jsou ohrožené hnízdícími holuby proti nimž byly provizorně osazené trny. Tato úprava se však neosvědčila. Římsa je chráněná olověným plechem.

VI. Návrh postupu prací:

- analýzy zasolení
- odstranění exkrementů
- sejmutí povrchových nečistot a úprav z celé plochy portálu mikrotryskáním hliníkovou struskou, případně PVC granulátem
- odstranění druhotných nesoudržných doplňků
- zpevnění soch lvů
- doplnění poškozené modelace a patek ostění a pilastrů portálu
- barevné sjednocení
- hydrofobizace nanoprostředkem blokujícím soli – patky
- hydrofobizace soch lvů
- lešení a technické zajištění
- zasíťování portálu od vrcholu po hlavice pilastrů
- restaurátorská zpráva

VII. Materiály

- mikrotryskání hliníkovou struskou, případně PVC granulátem
- umělý kámen, např. fa Keim
- minerální pigmenty, např. fa Keim
- síť proti holubům
- hydrofobizace namáhaných ploch

VIII. Závěr

Cílem restaurátorských prací je revize provedených oprav, odstranění drobných závad a zejména preventivní osazení sítí proti ptactvu.

